

Bütün isimlerin ve inançların ötesinde üç dinin varlığına inanıyorum. Hakikat dini, halkın dini ve şeytanın dini...

Hakikat dini kainatın ve varlığın özündeki nefesi keşfetmekle ilgili, halk dini insanların adet ve alışkanlıklarını, ahlak ve metafizik kaygılarını gerçekte ne olduğunu bilmedikleri ama inanmayı ve anlatmayı sevdikleri hikayelerle besliyor, şeytanın dini ise türlü çeşit kötülükle, istismarla ve örtbas etmekle meşgul...

Tüm dinlerin temelde hakikat dini olarak başlayıp, halkın eline geçtikten sonra özünden uzaklaştığını ve yavaş yavaş şeytanın oyunlarına alet olmaya başladığını görebiliriz. Başta, toplumunun kötülüklerini yok etmeyi ve hakkı ve adaleti amaçlayan din, sonra sonra “kurulu düzen”in bir aracı haline ve böylece istismarın malzemesi olmaya doğru evrilir. Bu hikayeyi, sadece “din” adını verdiklerimize değil, Marksizm gibi dinleşmiş ideolojilere de uyarlayabiliriz.

Bu üçü hiçbir toplumda birbirinden tamamen ayrı bulunmuyor, herkes halk dini içine doğuyor ancak bazıları bunu hakikat dinine erişmek için, bazılarıysa şeytaniliği beslemek için kullanıyor; çoğunun ise halk dininin ötesine geçme kaygısı yok, halk ondan namaz kılmasını bekliyorsa namaz kılıyor, ramazanda içki içmemesini bekliyorsa böyle yapıyor... Kimisi bu ibadetlerin ve kuralların taşıdığı anlam üzerine kafa ve ruh yoruyor; sonunda bunları daha lezzetle ve manalarına erişerek ifa ediyor, kendine ve etrafındakilere dürüst oluyor; kimisi bu ibadetlerle kendine değer biçiyor ve kibirleniyor, mensubiyetini şeytanın dinine çeviriyor; kimisi yaptıkları ve inandıkları arasına fark sokuyor ve hakikat yerine münafıklığı tercih ediyor...

Dış görünüşünden ve yapıp ettiklerinden bir insanın bu üçünden hangisinden olduğunu anlamak her zaman mümkün değil; kişi bazen imanı ile hakikat dinine yakın ve bazen inkarıyla; kişi bazen imanı ile şeytanın dinine yakın ve bazen inkarıyla; kişi bazen halktan biri olarak hakikate yakın ve bazen ona karşı durarak; kişi bazen halktan biri olarak şeytana yakın ve bazen ona karşı durarak... İnsanın her olayı, her duyguyu, her düşüncüyü tartabileceği bir kefi olmamak, kendini nereden nereye vurabileceğini bilemiyor.